

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu Gofal
DYDDIAD	04/06/2026
TEITL	Adroddiad Perfformiad Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant
RHESWM DROS GRAFFU	Rhoi sicrwydd fod gan yr Aelod Cabinet afael ar faterion perfformiad yr Adran.
AWDUR	Mari Wynne Jones
AELOD CABINET	Cyng. Dilwyn Morgan

1. Pam fod angen ei graffu?

Er mwyn i Aelodau'r Pwyllgor gael eu bodloni fod gennyf i, yr Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant afael ar faterion perfformiad o fewn yr adran.

2. Cefndir / Cyd-destun

2.1 Cefndir / Cyflwyniad

Pwrpas yr adroddiad yw eich diweddarau ar beth sydd wedi'i gyflawni yn y maes rwy'n gyfrifol amdano fel Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant. Mae hyn yn cynnwys amlinellu'r diweddaraf gyda'r addewidion yng Nghynllun y Cyngor; gwaith dydd i ddydd yr Adran; ynghyd a'ch diweddarau am unrhyw archwiliadau allanol sydd wedi cymryd lle yn ystod y cyfnod.

Rydym yn gweithredu ar Gynllun y Cyngor 2023-28, a byddaf yn adrodd ar gynnydd y prosiectau yn ystod blwyddyn 3 y cynllun (2025-26). Mae'r holl faterion wedi bod yn destun trafodaeth ac wedi eu craffu gen i mewn cyfarfod herio a chefnogi perfformiad. Gwyddom bod heriau sylweddol yn wynebu yr adran fel sydd wedi'i amlygu yn adroddiad Llechen Lân. Yn nghyd destun yr heriau yma, rwy'n hapus fod cynnydd sylweddol wedi'i wneud yn ystod y flwyddyn, ac rwyf yn fodlon gyda pherfformiad yr adran.

2.2 Rhesymeg a chyfiawnhad

Perfformiad Addewidion Cynllun y Cyngor – Blwyddyn 3 (2025-26)

2.2.1 Isod, mae crynodeb o'r prif lwyddiannau'n ystod y flwyddyn, yn ogystal ag unrhyw faterion o bryder o safbwynt cynnydd. Nodaf rhai esiamplau, ond nid wyf yn cyfeirio at bob llif gwaith gan fod y prosiectau'n eang iawn. Ceir y manylder llawn yn atodiad 1.

Prosiect 1 - Moderneiddio ein hadnoddau gofal i gwrdd ag anghenion y dyfodol

2.2.2 Nod y prosiect ydi sicrhau bod ein cartrefi gofal yn cyd-fynd â safonau modern a bod ystod eang o opsiynau llety ar gael i gefnogi unigolion sydd yn parhau i allu byw'n annibynnol gydag ychydig o gefnogaeth. Mae'n hanfodol ein bod yn deall yr angen ar draws y sir ac yn gallu adnabod pa leoliadau i'w blaenoriaethu ar gyfer wahanol ddatblygiadau. Mae'r adran wedi comisiynu gwaith gan gwmni Housing LIN sy'n amlinellu'r galw am lety gofal ac mae'r gwaith bron a'i gwblhau gyda'r adran yn disgwyl yr adroddiad terfynol yn fuan iawn. Bydd hyn yn galluogi cynllunio datblygiadau lletya ar gyfer y blynyddoedd nesaf yn seiliedig ar dystiolaeth glir. Maent hefyd yn y broses o gomisiynu gwaith i ddadansoddi'r buddsoddiad angenrheidiol ar draws ein cartrefi mewnol i sicrhau eu bod yn cwrdd safonau modern.

2.2.3 Gwnaed cynnydd da o safbwynt datblygiadau newydd. Mae dau dŷ a chefnogaeth i gefnogi unigolion efo anabledau dysgu wedi agor a gwaith datblygu Tai Gofal Ychwanegol ym Mhenyberth yn mynd rhagddo – disgwylir iddo agor yn ystod yr hydref eleni. Mae achos busnes amlinellol hefyd wedi'i gyflwyno i'r Cabinet cyn y Nadolig ar gyfer datblygiad cartref nyrsio newydd Penyberth.

Prosiect 2 - Defnyddio mwy ar dechnoleg i wella gallu trigolion Gwynedd i gael mynediad at gefnogaeth a gofal

2.2.4 Mae'r adran wedi bod yn gweithio i hyrwyddo opsiynau cefnogi Byw'n Dda drwy amrywiol sianeli. Rydym yn gweld cynnydd cyson yn y defnydd o offer teleofal ac mae'r adran yn parhau i gefnogi'r timau gwaith cymdeithasol i ddeall yr opsiynau sydd ar gael.

2.2.5 Mae'r adran, yn anffodus, yn parhau i gwrdd rhai rhwystrau mewn perthynas a phrosesau taliadau uniongyrchol gan gynnwys anhawster newid trefniadau rhai unigolion yn dilyn blynyddoedd o ddefnydd, a phroblemau'n codi gyda'r darparwr cardiau rhagdaledig. Mae'r tîm taliadau uniongyrchol yn parhau i fonitro a chydweithio'n agosach efo unigolion a'u gofalmwr i'w cefnogi i newid trefniadau ac yn edrych i ddarganfod darparwr amgen i sicrhau gwell dewis i bobl.

Prosiect 3 – Sicrhau bod cefnogaeth amserol a llawn i'w gael i gefnogi pobl i allu byw adref gyda'u teuluoedd

2.2.5 Nod y prosiect yw i sicrhau cefnogaeth prydlon a rhwydd i unigolion a'u teuluoedd. Mae hynny'n cynnwys cydnabod gwerth gofalmwr di-dal a'u cefnogi'n briodol a sicrhau gofal cartref amserol ac effeithiol.

2.2.6 Mae'r adran wedi addasu dogfennau asesu ac wedi cynnal sesiynau i godi ymwybyddiaeth gweithwyr o'r pwysigrwydd o gofnodi gwybodaeth ynghylch y modd y maent yn cefnogi gofalmwr. Gobeithir y bydd hyn yn ein caniatáu i fedru rhannu data mwy cywir mewn adroddiadau fel hyn. Mae trafodaethau hefyd yn mynd rhagddynt gyda'r Bwrdd lechyd i geisio gwella ein gallu i adnabod gofalmwr a sicrhau fod gwybodaeth argyfwng ar gael pan fo angen, yn ogystal â gwaith archwilio syniadau ymarferol a thechnoleg gynorthwyol megis defnyddio synwryddion Lili i gefnogi a monitro sefyllfaoedd gofalu.

2.2.7 Yn anffodus, mae'r gwaith i sicrhau nad oes neb yn disgwyl dros dri mis am ofal cartref yn parhau gyda'r galw am ofal dal yn uchel a gallu darparwyr i gwrdd ag o mewn rhai is ardaloedd yn anodd. Mae gwaith yn parhau i fynd rhagddo er mwyn hybu perthynas cydweithio agosach rhwng y timau gwaith cymdeithasol a'r darparwr.

Prosiect 4 – Cydweithio gyda Gwasanaethau Iechyd i alluogi pobl i fyw eu bywyd gorau yn y gymuned

2.2.8 Yn fy adroddiad diwethaf, bues yn adrodd ar y gwaith o leoli ymarferwyr gwaith cymdeithasol o dri Tim Ardal yn Ysbyty Gwynedd i geisio cefnogi'r asesiad ysbyty. Mae hyn yn caniatáu mynediad at yr wybodaeth a'r arbenigedd gofal lleol i sicrhau'r gefnogaeth fwyaf priodol yn y gymuned y mae'r claf yn byw ynddi. Mae'r treial yn dal i fynd rhagddo ac yn dangos canlyniadau calonogol hyd yma - mae modd dilyn achosion drwodd o'r ysbyty i'r gymuned ac fe welwch fod y data perfformiad (paragraff 2.2.15) yn dangos cynnydd yn y nifer o asesiadau sy'n cael eu cynnal gan y Timau Adnoddau Cymunedol. Yn anffodus, er gwaetha'r cynnydd mewn asesu, mae'n parhau yn heriol iawn i ryddhau o'r ysbyty yn amserol o ganlyniad i'r diffyg gofal sydd ar gael.

2.2.9 Mae'r adran wedi adolygu'r ffordd y maent yn comisiynu gwasanaethau trydydd sector ac maent yn parhau i gydweithio efo Mantell Gwynedd ar hyn. Gobeithir y bydd cytundebau newydd, fwy addas i bwrpas mewn lle erbyn 2027-28. Mae'r adran hefyd wedi datblygu cynllun ar gyfer sicrhau gwerth am arian wrth gomisiynu lleoliadau preswyl a nyrso ac mae gwaith yn mynd rhagddo i ailedrych ar y model gofal cartref.

Prosiect 5 - Datblygu cyfleon hyfforddi a gwaith ar gyfer unigolion sydd angen cefnogaeth

2.2.10 Mae gwaith wedi bod yn symud ar ddatblygiad Dolfeurig yn ystod y flwyddyn, gyda'r gwaith mewnol yn mynd rhagddo bellach.

2.2.11 Mae'n galonogol iawn gallu nodi fod y gwaith o godi ymwybyddiaeth o'r angen am gyfleon gwaith i bobl efo Anableddau Dysgu yn y Cyngor yn dwyn ffrwyth ac mae cynnydd bychan yn y nifer o unigolion sydd wedi eu cyflogi gan y Cyngor. Deallaf fod trafodaethau mynd rhagddynt gyda mwy o wasanaethau i ehangu'r cyfleon hyn ymhellach.

Prosiect 6 – Llechen Lân

2.2.12 Yn dilyn cyhoeddi Llechen Lân, roedd bwriad i'r adran ddatblygu un cynllun ar gyfer dod a holl waith yr adran ynghyd a syleiddio'r ffrydiau gwaith. Am amrywiol resymau nid yw'r gwaith wedi'i gwblhau ond mae cynllun drafft wedi'i lunio. Bydd y gwaith yn cael ei gwblhau yn fuan yn 2026-27.

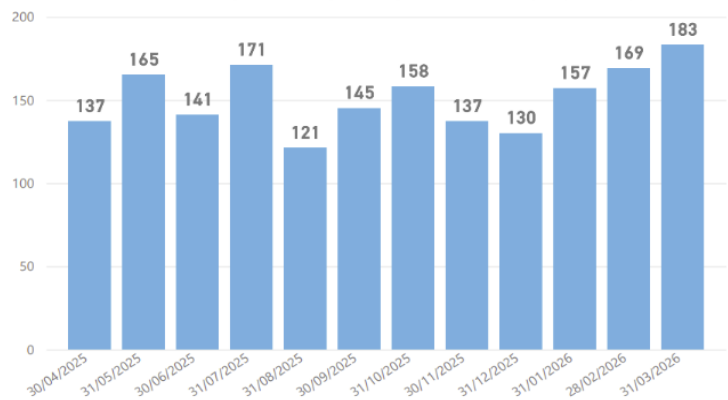
2.2.13 Mae gwaith ar gynllun gweithredu Llechen Lân yn parhau i fynd rhagddo, ond mae'r data diweddaraf sydd wedi'i ryddhau gan y Llywodraeth wedi amlygu'r angen i ddiweddarau'r adroddiad. Gall hyn effeithio ar gynnwys y cynllun, a byddaf wrth gwrs yn monitro hyn ac yn eich diweddarau yn fy adroddiad nesaf.

Gwaith dydd i ddydd yr Adran - perfformiad a mesurau

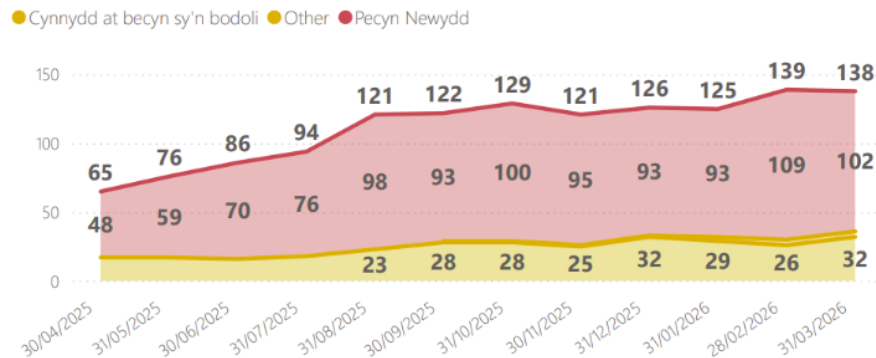
2.2.14 Mae nifer o fesurau gan yr adran a gellir gweld y manylion llawn yn atodiad 2. Unwaith eto, byddaf yn cyfeirio isod at y rhai sy'n peri pryder neu'n destun llongyfarch yn benodol.

2.2.15 Fel soniais yn 2.2.8, o fewn y **Gwasanaeth Pobl Hŷn, Anabledau Corfforol a Synhwyrdd** mae cynnydd sylweddol wedi bod yn nifer yr asesiadau sydd wedi'u cwblhau, gyda'r niferoedd sy'n aros am asesiad yn parhau i ddisgyn. Soniais yn fy adroddiad diwethaf bod yr adran wedi llwyddo i leihau'r rhestr aros am asesiad therapi galwedigaethol o 104 ar ei uchaf yn fis Hydref 2024, lawr i 27 erbyn mis Awst 2025. Erbyn diwedd Mawrth 2026, roedd y ffigwr yma'n 16. Mae'r gwasanaeth i'w llongyfarch am y gwaith sydd wedi mynd rhagddo i sicrhau cwblhau'r asesiadau hyn.

Nifer o asesiadau anghenion gofal cymdeithasol yn ystod y mis

Nifer ar y rhestr aros am ofal cartref

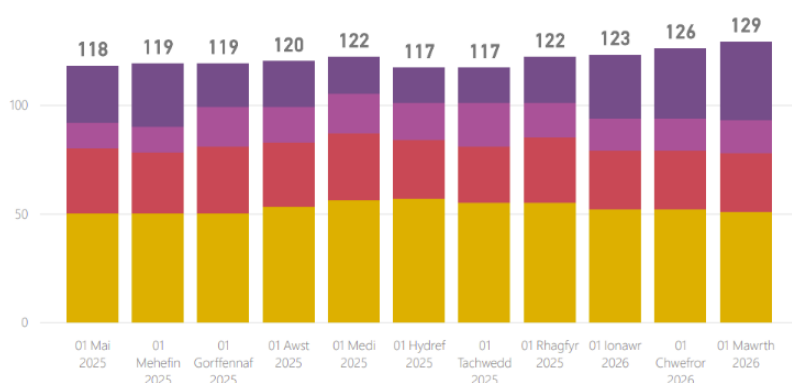
2.2.16 Ers i mi adrodd y tro diwethaf, rydym wedi gweld cynnydd unwaith eto yn y nifer sydd ar y rhestr aros am **ofal cartref** ac mae hyn yn adlewyrchu'r cynnydd yn y nifer o asesiadau. Erbyn diwedd Mawrth 2026, roedd 102 o unigolion yn disgwyl am becyn newydd o ofal cartref. Mae heriau yn parhau mewn rhai ardaloedd penodol gan gynnwys Ffestiniog, Eifionydd a Dyffryn Nantlle, ond wrth graffu ar yr achosion hyn, mae'r gwasanaeth wedi adnabod bod heriau'n parhau er mwyn gallu gwahaniaethu rhwng unigolion sydd ar y rhestr ond nad ydynt yn barod am ofal (e.e. oherwydd bod eu heiddo'n anaddas) ac unigolion sydd wir yn aros am eu pecyn. O ganlyniad, mae'r darlun yn gamarweiniol ac yn gor-adrodd ar faint sydd yn aros mewn gwirionedd. Rwyf wedi rhannu

fy mhryderon am hyn gyda'r adran eto ac wedi gofyn am sicrwydd y byddent yn mynd i'r afael ag o cyn gynted a phosib.

2.2.17 Un mater sydd o bryder i mi ydi mai dim ond 71 (4%) o holl asesiadau'r flwyddyn diwethaf oedd yn asesiadau gofalwyr. Mae 221 (12.6%) pellach yn asesiadau ar y cyd, lle mae anghenion cefnogaeth y gofalydd yn cael ei adnabod o fewn yr un asesiad a'r unigolyn sy'n cael ei gefnogi. Mae ein data yn dangos nad oedd neb yn aros am asesiad gofalwyr ddiwedd Mawrth ond o ystyried bod 234 o ofalwyr di-dâl wedi cael eu cefnogi o'r newydd gan Cynnal Gofalwyr yn ystod ail hanner y flwyddyn yn unig (Chwarter 3 a 4), mae'n debyg ein bod yn dal i gael anhawster adnabod gofalwyr. Rwyf wedi gofyn i'r adran ymhellach am hyn, ac ar ddeall bod trafodaethau'n digwydd i geisio trefniadau amgen ar gyfer cynnal mwy o asesiadau. Rydym i gyd yn gwybod pa mor allweddol ydi'r gefnogaeth a gynhigir gan ofalwyr di-dâl a theuluol ac mae'n hollbwysig ein bod yn gallu eu hadnabod yn fwy effeithiol a chynnyg asesiadau.

Nifer o unigolion gydag anabledd dysgu sydd mewn cyfleon gwaith

Natur Lleoliad ● Cyflogedig ● Gwirfoddoli ● Hyfforddiant ● Rhan o'r prosiect cyfleoedd gwaith

2.2.18 Mae'r cynnydd cyson sydd i'w weld yn y nifer o unigolion gydag anabledd dysgu sydd yn rhan o'r llwybr cyfleon gwaith yn hynod o bositif ac i'w ganmol. Tro diwethaf i mi adrodd, roedd wedi cyrraedd 118 yn Awst 2025 ac erbyn diwedd Mawrth 2026 roedd y ffigur yn 129 gyda chynnydd yn y nifer sydd bellach yn rhan o'r prosiect ac ar ddechrau eu

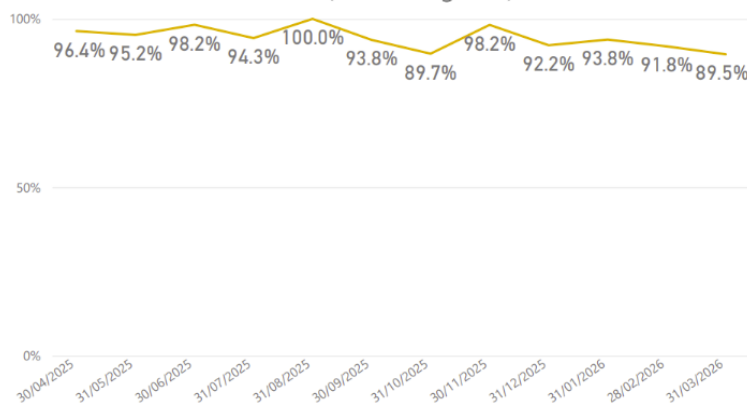
taith. Fel soniais yn flaenorol, mae'r gwaith o godi ymwybyddiaeth o fewn y Cyngor yn dechrau dwyn ffrwyth ac roedd dau unigolyn wedi derbyn swydd gan y Cyngor yn chwarter olaf y flwyddyn. Mae hyn yn rhywbeth y dylen ymfalchïo ynddo ac adeiladu arno.

2.2.19 Dros y misoedd diwethaf mae 305 o unigolion ar draws y sir wedi mynychu gwasanaethau **Dementia Actif**, mae hyn yn gynydd o 37 ers y tro diwethaf i mi adrodd. Mae'r gwasanaeth yma'n hanfodol i gefnogi unigolion sy'n byw â dementia a'u teuluoedd. Er hynny, mae nifer o'r unigolion sy'n mynychu'r sesiynau yn unigolion nad ydynt yn byw gyda dementia, sydd yn profi gwerth cymdeithasol y gwaith. Rwy'n hynod o falch o weld y niferoedd yma ac mae'n pwysleisio pa mor hanfodol yw gwasanaethau ataliol sy'n cynorthwyo pobl i barhau i fyw'n annibynnol ac i gyfrannu o fewn eu cymunedau, gan hefyd roi cefnogaeth gwbl hanfodol i ofalwyr di-dâl.

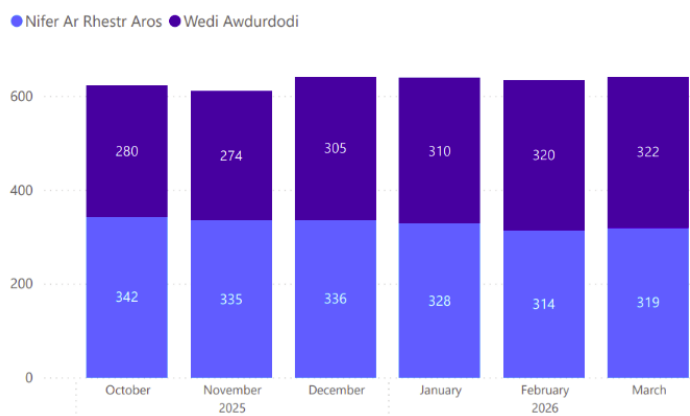
2.2.20 Mae'n galonogol nodi fod y cyfradd llenwi gwelyau yn ein **cartrefi mewnol** wedi cynyddu'n ôl i 87% ar ôl gweld lleihad dros y gaeaf. Mae swyddi gwag, cyfnodau salwch ac anghenion fwy cymhleth i gyd yn gallu amharu ar y canran yma, ond am y tro cyntaf ers peth amser, does dim unedau ar gau yn ein cartrefi o ganlyniad i waith datblygu neu adeiladu. Gobeithiaf felly y gallaf adrodd cynnydd pellach erbyn y cyfarfod nesaf.

2.2.21 Dros y misoedd diwethaf, rydym wedi gweld lleihad yng ngallu'r adran i gwblhau ymholiadau amddiffyn oedolion o fewn yr amserlen statudol o 7 diwrnod. Mae hyn o ganlyniad i sawl peth, gan gynnwys colli adnodd yn y tîm a chymhlethdod achosion yn cynyddu'n gyson. Mae'n heriol trafod achosion cymhleth gyda'r holl rhanddeiliaid perthnasol o fewn 7 diwrnod. Mewn cyfnodau o ddiffyg staffio yn y tîm diogelu, mae'r timau gwaith cymdeithasol yn parhau i gefnogi efo'r gwaith o ymchwilio i'r cyfeiriadau. Fodd bynnag, mae'r timau hyn yr un rhai a sy'n ceisio ymateb i geisiadau cynyddol am asesiadau a threfnu gofal mewn sefyllfa o ddiffyg darpariaeth ac felly yn naturiol gall y gwaith o archwilio cyfeiriadau amddiffyn oedolion gymryd hirach. Y newyddion da ydi fod Swyddog Diogelu newydd wedi ei benodi a bydd yn cychwyn gyda'r gwasanaeth ym mis Gorffennaf.

Canran ymholiadau amddiffyn oedolion a gwblhawyd o fewn yr amserlen statudol (7 diwrnod gwaith)

Nifer ar y rhestr aros o'i gymharu â'r nifer sydd ag awdurdodiad DoLS cyfredol - fesul mis

2.2.21 Mae'r nifer sy'n aros am asesiad **Diogelu rhag Amddiffyn Rhyddid (DoLS)** yn parhau'n uchel gyda 319 o unigolion ar y rhestr aros am asesiad ddiwedd Mawrth 2026. Fodd bynnag, mae yn is nag y bu ers tro ac rydym wedi gweld cynnydd yn y nifer sy'n cael eu hawdurdodi. Mae'r adran o'r farn fod hyn o ganlyniad i benodi Aseswyr Budd Gorau yn dilyn bid llwyddiannus, a gobeithiwn y

byddwn yn parhau i weld y buddsoddiad yn dwyn ffrwyth. Mae'r adran wedi derbyn grant pellach gan y Llywodraeth, a bydd yr arian yn cael ei ddefnyddio eto eleni i gomisiynu asiantaeth i ymgymryd ag asesiadau. Mae arian grant hefyd wedi'i ddefnyddio i gyflogi Gweithiwr Cymdeithasol i gefnogi'r gwaith sylweddol o asesu achosion DoL cymunedol yn y gwasanaeth Anabledd Dysgu.

Sefyllfa Gyllidol

2.2.22 Yn ystod adolygiad cyllidol Tachwedd 2025, roedd rhagolygon y byddai diffyg cyllidebol yr adran yn £3m ar gyfer y flwyddyn 2025/26, ac roedd hyn yn bryder i mi. Erbyn diwedd y flwyddyn ariannol, roedd y gwir ddiffyg oddeutu £1.4m. Er fod y sefyllfa wedi gwella'n ystod ail hanner y flwyddyn ariannol, mae'r pwysau ar y gwasanaethau darparu yn parhau ac yn gyfrifol am £1m o'r pwysau adrannol, sy'n bennaf ar orwariant staff a defnydd o staff asiantaeth o fewn gofal preswyl. Mae'r pwysau'n parhau hefyd ar yr ochr breswyl o'r Gwasanaeth Iechyd Meddwl. Mae cyllideb ychwanegol wedi'i ddarparu i'r adran

ar gyfer 2026-27 i drïo delio gyda'r gofynion hyn, a byddaf yn gobeithio gweld effaith hyn ar y sefyllfa ariannol. Byddaf yn cadw cyswllt agos gyda'r adran dros y misoedd nesaf er mwyn cael syniad o'r sefyllfa ariannol ar gyfer 2026/27 cyn gynted a phosib.

2.3 Archwiliadau Allanol

Ni fu'r adran yn destun i archwiliadau allanol yn ystod 2025-26. Yn dilyn adrodd i'r Pwyllgor Craffu ar ganfyddiadau archwiliadau Hydref 2024 yn ei gyfarfod ym mis Chwefror 2025, mae'r adran yn parhau i weithredu'r argymhellion, gyda'r Pennaeth yn cwrdd yn chwe misol gyda'r archwilwyr i drafod y cynnydd ar y meysydd gwelliant.

3. Ymgynghori

Mae'r adroddiad wedi'i greu yn seiliedig ar wybodaeth a chynnwys cyfarfod diweddaraf i herio a chefnogi perfformiad yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, gyda'r Cyfarwyddwr, y Pennaeth Adran, Pennaethiaid Cynorthwyol a finnau yn bresennol yn y cyfarfod hwn.

Atodiadau

Atodiad 1: Adroddiadau cynnydd cerrig milltir prosiectau Cynllun y Cyngor

Atodiad 2: Mesuryddion Perfformiad yr Adran